Beylikten Cihan İmparatorluğuna (1299-1520)

Ziya Nur Aksun

Yayına Hazırlayan:
Erol Kılınç

ÖTÜKEN

Ziya Nur Aksun, 29 Mayıs 1930'da Konya'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimi Konya'da yaptıktan sonra Ankara'ya giderek 1955 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İlerleyen yıllarda İstanbul'a yerleşen Z. N. Aksun, dönemin önde gelen aydınlarıyla ortak bir muhit teşkil etmiştir. Eserlerinden daha çok sohbetleriyle tanınmıştır. Osmanlı ve İslam tarihi hakkında geniş bilgisiyle, günlük siyâsetimizin muhtelif gelişmelerini sağlam bir tarih muhakemesiyle değerlendirmesiyle, Osmanlı-Türk devlet telakkisi hakkındaki efsunkâr tespitleriyle, çevresinde toplanan her zümreden münevverleri ve gençleri etkilemiştir. Dündar Taşer ve Erol Güngör ile memleket meseleleri ve millî düşünce etrafında yaptığı sohbetleri, Dündar Taşer'in vefatını müteakip derlemiş ve 1974 yılında Z. N. rumuzu ile fikir hayatımıza kazandırmıştır. "Dündar Taşer'in Büyük Türkiyesi" adıyla yayınlanan bu eser Türk okuyucusunun büyük alakasını celp etmiş ve kısa zamanda altı baskısı yapılmıştır (13. Baskı, Nisan 2017). *İslam Tarihi* hakkında Filibeli Ahmet Hilmi'nin eserini ele alarak ve genişleterek yazdığı eser (3 cilt, 5. Baskı, Aralık 2014) bugün halen aşılamamıştır. *Diriliş* dergisinde Z. N. rumuzuyla yazılmış makaleler neşreder. 1965'ten 1976 yılına kadar 7000 cilde yakın Osmanlı tarihi kaynaklarını tetkik eden Ziya Nur büyük bir *Osmanlı Tarihi* yazmak istemiş, fakat talih müsaade etmemiştir. 1976 yılında geçirdiği felç neticesinde konuşma ve yazma melekelerini kaybetmiştir. Sözü geçen *Osmanlı Tarihi* (6 cilt, 2. Baskı, Ocak 2010) yayınevimiz tarafından son haliyle neşredilmiştir. Ziya Nur Bey, tarihçiliğinin yanı sıra çağdaş Avrupa düşünce ve siyâsetini yakından takip eden, güzel sanatlarda, bilhassa ressamlıkta kabiliyetli, şiir ve musikimize hayran bir mütefekkirdir. Evinde muhafaza ettiği yağlıboya tabloları bir sergi açacak evsafta ve çokluktadır. Ziya Nur Aksun 6 Eylül 2010 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısının önemli âlim ve aydınlarından olan Z. N. Aksun, Osmanlı ve İslam Tarihi sahalarında çalışmış, bir kısmını tamamlayamadığı eserleriyle birlikte, ele aldığı dönemi okuyucuya bütün teferruatıyla yaşatmıştır.

İçindekiler

Sunuş 17

I. Bölüm
Kuruluş (1299-1402)

Osman Gazi 17
Rüyâlarla Başlayan Zuhûr 17
Kulaca Hisarı'nın Zaptı (1285) 20
Söğüt'ün Osman Bey'e Temlik Edilmesi 20
Konya Sultanı Tarafından Tuğ, Alem, Kılınç Gönderilmesi 21
Karacahisar'ın Fethi 23
Göynük ve Taraklı Yenicesi'nin Alınması 26
Yarhisar'ın Fethi ve Orhan Gâzi'nin Nilüfer Hatun'la Evlenmesi 26
Bilecik'in Alınması (1299) 26
Selçuk Beğlerinin Ekserisi Osman Gâzi'ye Sığındı 27
Tarîkat ve Tasavvuf Erbâbının Telkînleri 27
Osmanoğulları Bayrağı Kaldırdı 28
Türkmen Beyleri Osman Bey'i Tahta Çıkarmaya Karar Verdiler 29
Bursa'nın Fethi (1326) 33
Osman Gâzi'nin Vasiyeti 34
Osman Gâzi'nin Vefatı 37

Orhan Han Gâzi 48
Orhan Gâzi'nin Cülûsu ve Oğlu Murad'ın Doğumu 48
Aydos, Semendire, Akçakoca, Kandıra'nın Fethi 48
"Yaya" İsmiyle Dâimî Ordu Kurulması, Para Bastırılması 49
"Osmanlı Devleti'nin Bânîsi: Orhan Gâzi" 49
İzmit'in Fethi 50
İznik'in Fethi 51
İlk Defa Yüksek Dereceli Bir Eğitim Kurumunun Temeli Atıldı 52

Karesi Beyliği'nin İlhakı (1337) 53
Orhan Gâzi'nin Hutbelerde "Emîr" Unvanıyla Anılmaya Başlanması 54
Üsküdar ve Kadıköy'ün Fethi 55
Gelibolu Kalesi'nin Fethi ve Rumeli'ye Geçiş 56
Süleyman Paşa'nın Vefâtı (1359) 59
Orhan Gâzi'nin Vefâtı (1360) 59

Murad Hudavendigâr Han Gâzi 69
I. Murad'ın Cülûsu 69
Ankara'da Kargaşanın Bastırılması 69
Kazaskerlik Makamının Kurulması (Askerî ve Sivil Yargının Birleştirilmesi) .. 70
Edirne'nin Fethi (1362) 70
Filibe'nin Fethi 72
Yeniçeriliğin Başlangıcı 73
Sırp-Sındığı (1364) 74
Raguza (Dubrovnik) Cumhuriyeti'nin Osmanlı Himâyesine Girmesi (1365) . 76
Kızılağaç Yenicesi, Yanbolu ve İslimye'nin Fethi 77
Bizans İmparatoru'nun Türklere Karşı Papa'ya Başvurması 78
Kapılı Derbent'in Fethi 79
Çirmen Zaferi (1371) 79
Niş'in Fethi ve Bulgar Krallığı'nın Osmanlı Tâbiiyetine Girmesi 80
Gelibolu ve Alaşehir'in Fethi 81
Şehzade Bâyezîd'in Germiyan Beyi'nin Kızıyla Evlendirilmesi 81
Sofya'nın Fethi (1386) 83
Konya Ovasında Osmanlı-Karaman Muharebesi 83
Osmanlılara Karşı Balkan İttifakı 85
Bulgaristan'ın İşgâli 85
I. Kosova Muharebesi ve Murad Hudâvendigâr'ın Şehâdeti (1389) 86
Padişahın Duâsı 87

Sultan Yıldırım Han Bâyezîd Gâzi 95
I. Bâyezîd'in Cülûsu 95
Akşehir, Niğde ve Aksaray'ın İlhakı 98
Niğbolu Zaferi (25 Eylül 1396) 105
Ankara Muharebesi (28 Temmuz 1402) 109
Yıldırım Bâyezîd'in Ölümü 120

II. Bölüm
Fetret Devri

Fetret Devri 125

III. Bölüm
Devam (1411-1451)

Çelebi Sultan Mehmed Han Gâzi 137
I. Mehmed'in Edirne'de Tahta Çıkışı 137
Karamanoğlu II. Mehmed'in Bursa Kuşatması 137
Akşehir, Beyşehir, Seydişehir, Saideli(Kadınhan)'nin İltihakı 139
Osmanlılar'ın İlk Deniz Seferi 141
Avrupa'ya Akınlar 142
Bursa Yeşil Câmii'nin İnşâsı 143
Şeyh Bedreddin'in İdamı 144
Çelebi Sultan Mehmed'in Vefatı 146

Sultan Murad-ı Sâni Han Gâzi 149
II. Murad'ın Bursa'da Tahta Çıkışı 149
Sultan Mustafa'nın Edirne'de Cülûsu 150
İstanbul'un Altıncı Muhasarası 152
Venedikliler'e Karşı Gelibolu Zaferi ve Selânik'in Fethi 156
Belgrad Kuşatması 157
Yanko Hunyad'ın Osmanlılar'a Karşı Zaferi 158
Karamanoğlu Gailesi 159
Szegedin Barışı ve Sultan Murad Han'ın Tahttan Feragati (1444) 160
Szegedin Barışının İhlâli ve Osmanlı Devleti'ne Harb İlânı 160
Varna Zaferi (1444) 162
İkinci Kosova Muharebesi (1448) 166
II. Murad'ın Ölümü 169

IV. Bölüm
Zirveye Doğru (1451-1520)

Fâtih Sultan Mehmed Han Gazi 177
II. Mehmed'in İkinci Cülûsu 177
Fatih Kanunnamesi Münasebetiyle Şehzade Katli Meselesi ve Osmanlı Devlet Anlayışı Hakkında Hatırlatmalar 178
Karaman Beyi'nin Tekrar Başkaldırması 183
Boğazkesen'in (Rumeli Hisarı) İnşası 184
"Şâhî" Denilen Topun Dökülüşü 187
Türk Sarığı Din ve Vicdan Serbestîsinin Alâmeti Olarak Görülüyordu 190
İstanbul'un Fethi 191
Mum Donanması 198
Çandarlı Halil Paşa'nın Azledilmesi 204
Sırp Seferi (1453) 204
Belgrad Kuşatması (1456) 207
Sırbistan'ın Zaptı (1458) 207
Mora Seferi ve Atina'nın Zaptı (1458) 208
Amasra ve Sinop'un İlhakı 209
Eflâk Prensliği'nin Tâbiiyet Altına Alınması (1462) 211

Midilli'nin Fethi (1462) 212
Çanakkale Boğazının Güçlendirilmesi 213
Bosna Krallığı'nın Fethi 213
Karaman Veraseti Meselesi 215
Eğriboz Adasının Fethi 216
Fâtih'e Karşı Akkoyunlu-Venedik İttifakı 218
Otlukbeli Zaferi (11 Ağustos 1473) 221
Eski Vezîr-i âzam Mahmud Paşa'nın Siyaset Edilmesi 225
Kırım Hanlığı'nın Osmanlı'ya Bağlanması (1475) 226
Fâtih'in Boğdan Zaferi 227
Akçahisar'ın Teslim Olması (1478) 229
"Kuşatma sırasında döktürülmüş Şâhî toplar …" 229
Yangın bombası 230
Osmanlı-Venedik İttifakı 231
Erdel Akıncılarının Bozulması (1479) 231
Torul Beyliği'nin Zaptı, İlk Gürcistan, Çerkezistan Fütuhatı 232
İtalya Seferi ve Otranto'nun Alınması 233
Rodos Muhasarası 234
Fâtih'in Ölümü 235

Sultan II. Bayezid Han 242
Vezîr-i âzam Karamanî Mehmed Paşa'nın Şehâdeti 242
Büyük Şehzade II. Bâyezîd'in Tahta Çıkışı 245
II. Bâyezîd'in Zaferi 245
Otranto'nun Boşaltılması (1481) 248
Cem Sultan'ın Anadolu'ya Davet Edilmesi 248
Cem Sultan'ın Vefatı (1495) 252
Gedik Ahmed Paşa'nın Siyaset Ettirilmesi (1482) 253
Boğdan Seferi ve Karadeniz'in Bir Türk Gölü Oluşu 254
Osmanlı-Kölemen Harbi 255
İspanya Müslümanlarının Osmanlılar'dan Yardım İstemesi 258
Lehistan Sulhü 259
Macar Seferi, Belgrad Kuşatması 259
Bosna Beylerbeyi Yâkub Paşa'nın Kırbova Zaferi (1493) 260
Dalmaçya Akını 262
Bali Bey'in Birinci Lehistan Akını 262
Burak Reîs'in Sapienza Zaferi (1499) 264
Fransızlar'ın Başarısız Midilli Muhasarası 266
Draç Fethi (1501) 266
Bâyezîd Câmii İnşasının Tamamlanması 267
Şâh İsmâil-i Safevî'nin Anadolu Akını 267
Şehzadeler Arasındaki Sürtüşmeler 269
Küçük Kıyamet Zelzelesi ve İstanbul'un Yeniden İnşâsı 270
Şehzade Selîm'in Kefe'ye Geçmesi 270
Şehzade Selîm'in Babasıyla Görüşme Talebi 271
Sultan Bâyezîd'in Vefatı 272

Yavuz Sultan Selîm Han Gâzi 279
Şehzade Selîm'in Tahta Oturuşu 279
Çaldıran Zaferi (23 Ağustos 1514) 283
Yavuz'un Çaldıran'dan Tebrîz'e Hareketi, Cihangirlik İşaretleri 293
Kemah'ın Fethi 295
Dulkadır Ülkesinin İlhakı: Turnadağı Savaşı 296
Yeniçeri Ağalarının Saraydan Tâyini Konusunda Kanun Konması 296
Haliç Tersanesi'nin Genişletilmesi 297
Mardin, Diyarbekir Yöresinin Fethi 298
Mısır Seferine Karar Verilmesi 300
Merc-i Dâbık Zaferi (24 Ağustos 1516) 303
Ridâniye Zaferi 304
Yavuz'un Dönüş Emri 314
Mısır Seferi'nin Neticeleri 315
Üç Kıt'a ve Altı Denize Hâkim Bir Cihan Devleti 316
Şiâ Taraftarlarının Faaliyetleri 316
Yavuz'un Ölümü 317

Dizin 323

Sunuş

Bu kitap Ziya Nur'un üslûbundan, Aşıkpaşaoğlu tadında yazılmış çağdaş bir Osmanlı kuruluş tarihidir. Osmanlı, uç beyliklerinden biri iken, Osman Gazi'nin Selçuklu Sultanı'ndan aldığı bir fermanla, 1289'dan itibaren devlet olma yoluna girdi. Rüyalarla, destanî kahramanlıklarla, fetihlerle, fedakârlıklarla, sadakatle, adaletle ve yüce ülkülerle şuurlarda ve gönüllerde bir *"devlet telakkisi"* oluştura oluştura siyasî hükümranlığının sınırlarını gönüllerden ülkelere doğru genişletti; zamanla Karadeniz'i, Kızıldeniz'i tıpkı Marmara ve Azak gibi Türk Gölü haline getirdi. Tuna'yı, Nil'i, Dicle ve Fırat'ı hemen hemen Türk suları olarak türkülerine bile ithal etti. Orta Avrupa kapılarına kadar Balkanlarda yerleşti; Kafkaslar'a dayandı; Mezopotamya, Arabistan derken Yemen'de Hint Okyanusu sahillerinde durdu; Ekvator'un güneyine ve Atlantik kıyılarına ulaşıp Kuzey Afrika'da hükümranlığını yürüttü ve dünya yüzyıllarca Türk kudretinin atmosferini teneffüs etti....

Bu, bir destandır: Beylikten zirveye tırmanışın, *Devlet-i Aliyye* yani *"Yüce Devlet"* oluşun destanıdır. Ziya Nur Aksun, olaylarda objektif, değerlendirmelerde –elbette- subjektif, yani Türk gibi ve Türk'e göre düşünüp yorumlayarak bu destanî tarihi yazmıştır. Kitabının dipnotlarla dolu olmadığını görenler onun ilmî nitelikte olmadığını kolaylıkla söyleyiveriyorlarsa da biz ilmîliğin o kadar ucuz olduğu kanaatinde değiliz; çünkü tarih, şuur kazandırmak maksadıyla yazılır; topluma bir kanaat telkin etmeyen, bir bakış açısı kazandırmayan tarih, kuru bir kronolojik sıralamadan ibaret kalır ve hiçbir fayda sağlamaz. Esasen tarihçi, bu kronolojik sıralamada yer alan olayları ve kişileri kendi tercih ve anlayışına göre seçer, sıralar ve değerlendirir ki, bu tam anlamıyla subjektif bir işlemdir ve tabiidir: Ancak, olayları yalansız dolansız, objektif olarak ele alıp değerlendirmek ve yorumunu ona göre yapmak, subjektif fakat doğru bir eylemdir. *Doğru tarih* ve *faydalı tarihçilik* budur.

Osmanlı'nın bu kuruluş ve yükseliş destanının lisanî ağırlığı tarafımızdan gençler için anlaşılır bir hale sokuldu. Bazı yerlerde, parantez içinde veya notlarla açıklama yaptık. Metni bölümlere ayırdık; başlıklarla rahatlattık, resimlerle zenginleştirdik. Artık okumamak için herhangi bir mazerete sığınılmasına imkân vermeyen bir metni okuyucuya sunuyoruz. Yine de orijinalinden okumak isteyenler, 6 Ciltlik *Osmanlı Tarihi*'ni kolayca elde edebilirler… Maksadımız, okuma kolaylığı isteğine cevap vermekti; onu yapmış olduk.

Tarih şuuru ve "devlet anlayışı" kazanılmasına vesile olması dileğiyle…

Yayına Hazırlayan
Erol Kılınç

I. Bölüm

Kuruluş

Osman Gazi

(1281-1326 M.; 680-726 H.)

Rüyâlarla Başlayan Zuhûr

Dünyanın devam ve teşkilât, kuvvet ve kudret itibariyle, en büyük devleti namına nisbet edilmiş bu mübarek zât, 1258 M./678 H. yılında Söğüt'te dâr-ı dünyayı teşrîf etti. An'aneye göre, Osman Gazi'nin doğuşu ve yapacağı büyük işler, rabbânî bir ilham ile babası Ertuğrul'a bildirilmişti. Rivayete göre, Ertuğrul Gâzi, seyahatlerinden birinde ermişlerden bir zâtın evinde misâfir olur. Sohbet esnasında ev sahibi, *Kur'ân-ı Kerîm* olduğunu bildirdiği kitabı, yüksek bir yere koyarak, yatmaya çekilir. Ertuğrul, *Kur'ân* bulunan yerde yatmayıp, bütün gece ta'zîmen ayakta durur. Sabaha yakın, yorgunluktan daldığı esnada, uykusunda bir ses duyar ki, ona şöyle demektedir:

"Mâdemki sen Kelâm-ı Kadîm'ime bu kadar ta'zîm ettin; evlâd ü ayâlin neslen ba'de neslin şân ve şerefe nâil olup beyne'n-nâs hürmete mazhar olacaklardır."[1]

---

[1] *Sahâ'ifü'l-Ahbâr'*da bu rüya aynen nakledilmekte ve ta'zîmkâr uykusu esnasında Ertuğrul Gazi'nin *"Sen benim kelâmıma ta'zîm ve tekrîm ettin, ben dahi senin evlâdını kıyamete dek daim olacak bir devlet-i celile ile tekrîm eylerim"* hitabını işittiği nakledilmektedir. Ahmed Midhat Efendi'nin *Mufassal*'ında bu rüyayı naklettikten sonra, bunun "Ertuğrul'un şeref-i İslâm ile müşerref olmamış bulunduğuna işaret sayılabileceğini; müelliflerin bunu şu maksatla zikrettiklerini" kaydetmiştir. Bu görüş tamamen yanlıştır. Bu Türk an'anesinde Kelâm-ı İlâhî'ye gösterilen fevkalâde hürmete delîl teşkîl eder. Ahalimiz hâlâ *Kur'ân*'a hemen aynı hürmetle doludurlar. Bunun *paganiste* bir davranış tarzı olduğu da söylenmiştir. Bu görüş de yanlıştır. Nitekim Kemal Bey, yazdığı Osmanlı tarihinde *Mufassal*'daki görüşe şiddetle çatmakta ve:

"Dünyada böyle bir tasavvur hiçbir Osmanlı müverrihinin hayâl ve hâtırına gelmemiş olduğunu bilmek için, biraz it'ab-ı fikre bile hâcet messetmez. Çünkü fıkranın tarihte dercinden murad, Ertuğrul Bey'in o zamanlar müslüman olduğunu değil, bilakis nihayet derecelerde salâbet-i dinîye ile muttasıf bulunduğunu ve neslinin te'yîdât-ı gaybîyeye mazhar olduğuna mânevî beşâretleri mevcud olduğunu göstermektir." demekte ve hele o zamanlar Süleyman Şâh nâmındaki bir zâtın veya onun oğlunun müşrik olma-

(Mademki sen benim Kitabıma bu kadar saygı gösterdin, çocukların ve sülalen nesiller boyunca şan ve şerefe erişip insanlar arasında hürmete mazhar olacaklardır.)

İster doğru olsun, ister sonradan uydurulsun; bu vak'a bir hakikati dile getirir: Âl-i Osman Sultanları dâima Kur'ân'a hürmet ve ta'zîmin en büyüğünü göstermişlerdir; o derecede de halktan ve ümmetten riâyet görmüşlerdir.

Pederine yapılmış bu müjdeyle doğan Osman 1281 senesinde, onun vefâtı üzerine, beylik makamına geçti. Babasının küçük oğlu idiler. Fakat *Cihân-nümâ'*nın tâbiriyle:

"Ziyade bahadır olup, halk izzet edüp, Etrâk'in (Türklerin) yiğidi idi ve gâziler umûmen ona tâbi' olmuşlar idi."

Osman Gazi, etrafındaki beylerin kimisiyle dost geçiniyor, kimisine düşmanlık ediyor; memleketini Bizans aleyhine, durmadan genişletiyor, nufûzunu devamlı olarak artırıyordu. Bu arada Adana şehrinde doğup Sûriye'de fıkıh tahsîl etmiş olan; sâdâttan ve ahî meşâyihinden olan Şeyh Edebâlî'nin sohbetlerinden zevk alıp, ziyâretine müdâvemet ederdi. Rivayete göre yine bir gün Şeyh'in hanesinde misâfireten bulunurken bir rüya görür: Bunda,

"Şeyh'in koynundan bir ay çıkıp, kendisininkine girdiğini, bu demde gövdesinden bir ağaç çıkıp gölgesinin âlemi tuttuğunu, dallarının üç kıt'a ufuklarının sonlarına kadar karaları ve denizleri kapladığını, dört büyük dağ silsilesinin bu yapraklar çadırının dört desteği gibi göründüğünü, ağacın kökünden Dicle, Fırat, Nil ve Tuna'nın fışkırdığını, vâdilerde haşmetli

---

yacağını bilmemenin affedilir bir ilim hatası kabul edilemeyeceğini yazmaktadır. Bu te'yîdlerin sonraki olaylarla pekiştirildiğini, hattâ fiilen ortaya çıktığını, bu sebeple Osmanlılar'ın büyük bir kıymeti bulunduğunu kaydetmektedir. Bu mevzuda *Sahâ'îfü'l-Ahbâr'*da Ertuğrul Gazi'ye isnâd edilen bir rüya daha vardır ki, o da şöyledir:

"Gazi bir gece rüyasında gördü ki, ocağından su kaynayıp, gittikçe çoğalıp, bir azîm deryâ gibi oldu ve bi'l-cümle rûy-ı arzı mâlâmâl eyledi (bütün yeryüzünü kapladı). Ertesi günü bu rüyayı bir ârif kimseye hikâyet eyledikde 'Senden bir veled vucûda gelip, kendisi ve evlâd-ı kirâmı bi'l-cümle rûy-ı zemîne yâhud ekserine hükmederler' diye tâbir etti; hemen bir kaç gün mürûrunda (geçtiğinde) Osman Gazi vucûda geldi."

Görülüyor ki, bütün tarihçiler genel olarak bu rüyalarla Osman Oğulları neslinin te'yîdât-ı gaybîyeye mazhar olduğunu, bunun da sonradan fiilen teeyyüd ettiğini kaydetmişlerdir.

kule ve kubbelerle süslü şehirlerin gözüktüğünü, bunların zirvelerinde birer hilâl parıldadığını, minârelerinde ezanlar okunduğunu" müşâhede eder.[2]

Bu sırada uykudan uyanır ve sonra Şeyh'e rüyasını anlatır. Şeyh:

"Sana müjde olsun, Hakk Teâlâ sana ve nesline padişahlık verdi; kızım Malhun Hatun senin helâlin oldu. Ondan kemal sahibi bir oğlun dünyaya gelip cihana han olsa gerek, Allâhu a'lem."

der ve kızını Osman Bey'e tezvîç eder. Nikâhı Durud namında, Şeyh'in sâlih mürîdlerinden biri akdeder; "izdivâc merâsimi de'b-i

---

[2] Âşık Paşa-zade'de bu rüya şöyle anlatılır:

"Osman Gâzi kim uyudu; düşünde gördü kim bu azîzin koynundan bir ay doğar gelir Osman Gâzi'nin koynuna girer. Bu ay Osman Gâzi'nin koynuna girdiği demde göbeğinden bir ağaç biter. Dahı gölgesi âlemi dutar. Gölgesinin altında dağlar var. Ve her dağın dibinden sular çıkar ve bu çıkan sulardan kimi içer ve kimi bağçeler suvarır ve kimi çeşmeler akıdır. Andan uykudan uyandı. Sürdü, geldi, Şeyh'e haber verdi. Şeyh eyidür: 'Oğul Osman, sana muştuluk olsun kim, Hakk Taâlâ sana ve nesline padişahlık verdi. Mübarek olsun' der ve 'Benim Malhun senin helâlin oldu' der. Ve hemândem nikâh edip kızını Osman Gâzi'ye verdi. Şeyh'in bir müridi dahı var idi. Adına Kumral Dede derlerdi. Ol derviş eyidür: 'Ay Osman, sana padişahlık verildi. Bize dahı şükrâne gerek' dedi. Osman Gâzi eyidür: 'Her ne vakit ki pâdişâh olam, sana bir şehir vereyin' dedi. Osman Gâzi kabul etti. Derviş eyidür: 'Bize bir kâğıt ver imdi' dedi. Osman Gâzi eyidür: 'Ben kâğıd mı yazarın kim benden kâğıd istersin' dedi. Osman Gâzi eyidür: 'İşde bir kılıcum var. Atamdan ve dedemden kalmışdur. Anı sana vereyüm. Ve bir maşraba dahı sana vereyüm. Bile senün elünde olsunlar. Ve bu nişanı saklasunlar. Ve ger Hakk Taâlâ beni bu hizmete kabul ederse benüm neseb ü neslim dahı ol kılıcı göreler, kabul edeler, köyüni almayalar' dedi ve verdi. Şimdi dahı ol kılıc Kumral Dede nesli elindedür. Osman Gâzi pâdişâhın neslinden o kılıcı kim gördüler dervişlere ihsanlar ettiler. Ve o kılıcın kınını tekrar yenilediler. Âl-i Osman'dan her kim ki pâdişâh olsa ol kılıcı ziyâret ederler."

*Sahâ'îfü'l-Ahbâr'*da, Neşrî'de, vs. bütün mehazlarda da bu rüya hemen hemen aynen nakledilmiş ve hânedânın manevî te'yîdâta mazhar olduğu anlatılmak istenmiştir.

Bu tür rüyâlarla, saltanatların ve hanlıkların te'yîd edilmesi; tamamen bir Türk an'anesi olup; buna âit misâlleri yukarıki bahislerde de gördük. Rüyaların Türk hayatında manevî bir değeri ve kıymeti vardır. Hâlen hemen hemen bütün Anadolu ahalisi, hattâ hepimiz; gördüğümüz rüyâyı "Allah hayırlara getirsin" diyerek birbirimize anlatır; dinleyenlerimiz de "Hayırdır inşâllah" diyerek dinlemeğe başlarız. İstikbal hakkında beslediğimiz ümitler, rüyalarımızla tebşir ve te'kîd edilir. İşte Anadolu Türk tarihinin en büyük parçalanma devresini yaşayan Türk cemiyeti de, iliklerinde meknuz olan dinamizmi rüyalarla kamçıladı, dervişlerin, şeyhlerin, azîzlerin, istikbal hakkında pek büyük ümitlerle dolu olan müjdeleriyle beslendi. Nihayet o rüyalar bir elli sene sonra hakikat oldu... Büyük rüyaları, büyük milletler görürler; büyük belâlara, büyük milletlerin maruz olduğu gibi...

dirîn-i Selçukiyân ve usûl-i câriye-i Osmâniyân vechile, tantana ile değil; sünnet-i Peygamberî üzre ve sâde ve vakurâne icrâ kılındı." (Evlenme töreni Selçukluların gelenekleri ve Osmanlıların yürürlükteki usulleri gereğince, tantana ile değil; Peygamberin sünneti üzere, sade ve vakurane yapıldı.)

Kulaca Hisarı'nın Zaptı (1285)

Bundan sonra, manevî te'yîdle de kuvvetlenen Osman Gâzi, İnegöl yakınındaki Kulaca Hisarı'nı zaptetti (684/ 1285). Bundan hiddetlenen Bizans tekfurları ittifak ederek, Domaniç derbendine doğru yola çıktılarsa da, bunu haber alan Gâzi, orayı tutarak, İkizce denilen yerde onları karşıladı. Burada yapılan muharebede kardeşi Sarı Batı şehîd oldu ve aynı zamanda Rum kumandanı Filatos da maktül düştü. Kardeşinin şehâdetine üzülen Osman Bey, Rum kumandanı için *"Karnını deşin, yerini eşin!"* diye emir vermiş; bu yer uzun zaman *"İt Eşini"* adını taşımıştır. Kâfir askeri, bunun üzerine kaçışıp; Karacahisar tekfuruna sığındılar. Osman Bey de, biraderinin naşını alarak, Söğüt'e, pederi Ertuğrul Gâzi'nin yanına defnettirmiştir.

Söğüt'ün Osman Bey'e Temlik Edilmesi
[7 Ramazan 683 H. (1284 M.)]

Bu sırada Anadolu Selçuk tahtına geçen Sultan II. Gıyâseddîn Mes'ûd, güzel hizmetleriyle meşhûr beyleri taltîf ile, tahta çıkışının başında kalblerini kazanmayı münâsip görerek, memleketleri arasında en küçük, en mühim olan Söğüt uc'unu Osman Bey'e verdi ve buna dâir çıkardığı ferman Emîr Mansur Çomakdar eliyle 7 Ramazan 683 H. (1284 M.) tarihinde Osman Bey'e ulaştırıldı (*Hayrullah Efendi Târihi,* C. II, s. 60). Fermânda Osman Bey'e *"Nâsıreddîn Ebu'n-Nasr Osman Şâh"* diye hitâb olunuyordu. (*Münşeât-ı Ferîdun Bey,* C. I, s. 49).

Bu sûretle Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu bu tarihe indirmek mümkündür. Bundan dolayı bâzı tarihçiler bunu Osmanlı Devleti'nin başlangıcı kabul etmektedirler.

Bu görüşü haklı gösterecek bazı sebepler de vardır. Bunlardan biri o zamanki Selçuk Sultanı II. Gıyâseddîn Mes'ûd'un bir İlhanlı

tâbi'î olup, Konya'da hiç bir işe karışmadan oturuşu ve uc beylerinin kudretlerini ve selâhiyetlerini geliştirerek onları memnûn edip, memleketin istiklâlini temin etmek isteyişidir. Bu husus Osmanlı Beyliği'ne mutlak mânâda yarı müstakil bir veçhe vermiştir denilebilir. Sultanın Osman Gâzi'ye hitâbında kullandığı rivâyet edilen kelimeler ve *"Şâh"* tâbiri, bu açıdan çok önemli görünmektedir. Fakat tarihçilerin ekserisi 699 H. tarihini, devletin başlangıcı kabul etmektedirler.

Osman Bey, kabilesini ve Söğüt civarındaki ahaliyi toplayarak fermanı okutturdu ve bu sebeple yapılan tebrikleri kabul etti. Burada İnegöl tekfuruna hücum kararlaştırılarak, icrâ edildi ve muvaffak olundu. Böylece buradan gelecek tehlike bertaraf edilmiş oldu.

Osman Bey yavaş yavaş nufûzunu, bir taraftan Rumlar'ın elinde bulunan Yarhisar ve Yenişehir gibi yerlere doğru genişletirken, diğer taraftan güney doğudaki İnönü, Eskişehir ve Haymana taraflarına da yönelerek yaymağa uğraşıyordu. Başarılarının sürekli olarak birbirini tâkip edişi, hayâl kırıklığına uğramış Anadolu kamuoyunda tatlı bir ümit uyandırıyor; en basit fertten sultana kadar memnûniyet duyulmasına sebep oluyordu.

Konya Sultanı Tarafından Tuğ, Alem, Kılınç Gönderilmesi (688 H./1289 M.)

Nitekim 1289 M./688 H.'de, bu başarılar üzerine, Konya Sultanı tarafından, Karaca Balaban Çavuş vâsıtasıyla tuğ ve alem, bir altınlı kılınç, gümüş takımlı bir at, yüz bin dirhem nakit ve silâhlar ile, bunların gönderildiğini, hâkimiyet dairesinin genişletildiğini bildiren fermân geldi.

Tarihçiler beylik (hükümranlık) alâmetlerinden olan *tabl-hâne*'nin mehterleriyle beraber gönderildiğini ve sancağın ak olduğunu beyan ediyorlar. Bu mehter takımının 60 neferden ibaret olduğunu, bunların 16 zurna, 16 davul, 12 borno, 20 nakkare, 7 zil ve 4 kös'ten mürekkep bulunduğunu kaydediyorlar. Hadîdî, şu mısralarıyla Peygamber'in bayrağının ve Halîfe Osman'ın kılıncının da gönderildiğine işâret ediyor:

Bilir Osman Gâzi himmetini
Resûlün verdi ol ak ra'yetini
Dahı ol seyf-i Osman bin Affân
Mısır'dan âna göndermiş Sultân
Nekkare, tabl, kös, sunc, surnay
Bile mehterleri kim rûh efzây.
(Bilir Osman Gazi himmetini:
Resulün verdi o ak sancağını
Ve o Osman bin Affan(Hz. Osman)'ın kılıcını da
Mısır'dan ona göndermiş Sultan.
Nekkare, davul, kös, sunc ve surnay
İle mehterleri ki gönül okşayıcıdır.)

Bu fermanda "Saâdet-mend-i âlicâh Osman Şâh bin Ertuğrul Beğ'in fî-sebîli'llâh evâmîr-i İlâhîyi reddedenlere karşı gazâyı şiâr edinip farîza-yı İlâhîyeyi icrâ" etmesi (Bahtı kutlu Ertuğrul Bey oğlu Osman Şah'ın Allah rızası için İlahî emirleri reddedenlere karşı gaza yapmayı ülkü edinip İlahî gerekleri yerine getirmesi) medhediliyor; *"Adâleti gâye edinip zâlimin şerrini mazlûmdan def', zulüm ateşini rûy-ı zemînden ref' etmeye"* gayret göstermesi tavsiye ediliyordu. Küçük ve büyüğe, zengin ve fakire, âlim ve câhile, uzak ve yakınlara adâlet önünde eşit bakması, veresetü'l-enbiyâ olan ulemâ (Peygamberlerin varisleri olan bilginler) ile Resûl-i Ekrem'in pâk çevresinden gelen sâdât'ın hatırlarının hoş tutulmasına dikkat gösterilmesi usûlen söyleniyor; gayret-i İslâmiye için gece gündüz çalışılması, gâzilere cihâd yollarını açması isteniyordu. Ayrıca her türlü vergi ve pişkeşten muaf tutularak Allah'ın yardımına, Peygamber'in mûcizelerinin te'yîdine, hâzır ve gâib erenlerin himmetlerine, kendi hayır duâsıyla birlikte mazhar olması Cenâb-ı Hak'tan niyâz ediliyor; devletinin devamı için duâ edip, hizmette ikdâm göstermesi isteniyordu.

Osman Gâzi bu fermâna riâyette en ufak bir kusur göstermemiş; âdeta hukuken müstakil hâle getirilmesine rağmen, Selçukoğulları'na bağlılıkta devam etmiş görünürler.

Osman Bey fermanı getirenleri bizzat karşıladı. Fermanın gelişi muhterem Gâzi'nin, sâir Türkmen beylerindeki geleneklere uygun olarak fakirler, miskinler, misafirler için dâima çıkardıkları yemek vaktine tesadüf etmekle, bu yeni mehterin nevbet vurmasını emretti. Kendileri de ta'zîm için ellerini göğsüne kavuşturup ayakta

durdu. Sonradan Tabılhâne'nin o vakitte çalınması, padişahın bunu ayakta dinlemesi âdet olup, Fâtih zamanına kadar devam etmiştir. Fâtih'le kıyâm (ayakta durma) âdeti terk olunmuşsa da, nevbetin her akşam aynı zamanda vurulması usûlü bâkî kalmıştır.[3]

Karacahisar'ın Fethi

Bundan sonra Rumlar Osman Gâzi'ye karşı bir ittifak yapıp harekete geçmek istediler. Gâzi, sultandan yardım almak istediyse de, bunun mümkün olmadığını anlayınca, idâresinde bulunan bütün savaşçılarını toplayarak, bu işi bizzat başarmak ve kâfirlerin ittifâkını kırmak için, Karacahisar üzerine yürüdü. Uzun bir kuşatmadan sonra burayı 690 H./1291 M.de cebren zabtetti. Şehrin boş kalan evlerini Germiyan'dan gelen Türklere vererek, burayı kısa zamanda mamur etti. Kalenin kilisesi camie çevrilerek cuma nama-

---

[3] Âşık Paşa-zade'de bu olay şu tarzda geçer:

"Sultan, Osman Gâzi'ye iyi atlar ve gazâ silâhları bile getirdi. Aktimur sancağı dahi getirdi, ikinci vaktiydi. Nevbet uruldı. Osman Gâzi ayağın durdı. Tâ şimdiye değin Âl-i Osman seferde kim nevbet urulsa ayakta dururlar. Suâl: Gayrı pâdişâhlarda bu âdet yokdur. Ya bu Âl-i Osman'da nedendür? Cevâb: İki husûsî mânâ vardur. Biri budur kim, bunlar gâzilerdir. Nevbet ki urulur, i'lâm-ı gazâdır (gazayı bildirir); gazâya hâzır olun demek olur. Bunlar dahı Allah rızâsı içün gazâya hâzırız deyü ayakta dururlar. Ve biri dahı bunlar sâhib-i çerağ, sâhib-i alemdür (Ocak ve bayrak sahibidirlar). Ve sâhib-i sımatlardır (sofra sahibidir, yani sofraları açık kişilerdir) ki dünya halkına nimetler yedüreler. Nitekim ki bu âdettir, ikindi vaktinde nevbet ururlar ki, halk gelüp yemek yiyeler. İmdi bu Âl-i Osman her ne kim ederler be-kaanûn-ı edeb ederler (Sonuç olarak bu Osman oğulları ne yaparlarsa töreye ve edebe göre yaparlar)".

Âşık Paşa-zâde bu fermanın Sultan Alaeddîn tarafından gönderildiğini söyler. Ayrıca bu sultanla birlikte Karacahisar'ı kuşattıklarını, Tatar (Moğol) ordusu Ereğli yakınlarına gelince Alâeddîn'in dönmek mecbûriyetinde kaldığını; bu sebeple Osman Bey'i çağırıp ona:

"Oğul Osman Gâzi! Sende saâdet nişânları çoktur. Sana ve nesline âlemde mukabil olucu yoktur. Benim duâm ve Allah'ın inâyeti ve evliyânın himmeti ve Muhammed (A.S.)'in mucizâtı seninle biledür." iltifâtını yaptığını söyler.

Bu olaylar, Osmanoğulları'nın Fâtih devrine kadar Selçuk nevbetini çaldırarak, onların halk nazarındaki büyük hâtıralarına ne derece bağlı kaldıklarını; Türk devletinin devamlılığı ve teselsülü esâsını ne kadar şuûrla idrâk edip yaşattıklarını; bu sûretle târihin en büyük devlet kurucuları olduklarını gösterir. Osmanoğulları'nın bu büyük ve çok uzak görüşlü davranışlarıdır ki, hiç olmayacakmış gibi görünen Anadolu birliğini sağlamış; bunun için hakkı yüceltmek maksadıyla açtıkları bayrak, tevhidin alemi hâline gelmiştir.

zı kılındı ve ulemadan Dursuh Fakıh hutbede ilk defa olarak Osman Hân Gâzi'nin nâmını zikretti.[4] Bu sûretle Gâzi'nin yarı müstakil bir uc emîri olduğu açıkça ilân edildi. Bu fetih, Osmanlı kuvvetinin müstahkem kaleleri dahi alabilecek bir güce eriştiğini göstermesi dolayısiyle ehemmiyetlidir. Şer'î işlerin görülmesi için ayrıca bir kadı da nasbedildi ve bu makama Dursun Fakıh getirildi. N. Kemal bu noktaya büyük ehemmiyet vererek, bu sûretle Osmanlı

---

4 * Bu hususta Âşık Paşa-zâde, ricâlde bâzı tereddütlerin bulunduğunu, halkın ise cuma namâzını kılmak ve kadı dikmek husûsunda ittifak edip, tazyikte bulunduklarını nakletmektedir. Bilindiği gibi cuma namazının meşruiyeti için oluşması gereken 6 şart vardır. Bunlardan biri, cumayı kıldıracak olan imamı, halifenin veya onun tasdik ettiği sultanın ve emîrin tayin etmesidir. Diğeri, kılınan yerin (mısır) olmasıdır; yâni şer'î ahkâmı icrâya ve emr-i kazâya vazîfeli bir kadı'nın bulunmasıdır. Kadı tayininin ise, yine yukarıdaki esas dâhilinde yapılması icâb etmektedir. İşte bu hususlarda bir takım tereddütlere düşülmüştür. Âşık Paşazade'de bu husûs şöyle anlatılır:

"Ve bu kavim ittifak ettiler kim, cum'a namâzını kılalım ve hem bir kadı dahi dileyelim dediler. Dursun Fakı derler bir azîz var idi. Ve ol kavme imamlık eder idi. Hallerini ona söylediler. Ol dahi geldi Osman Gazi'nin kayın atası Edebâlî'ye söyledi. Dahı söz tamam olmadan Osman Gâzi geldi. Sordu, muradlarını bildi. Osman Gâzi eyidür: 'Her ne kim size gerekdür, ânı edin' der. Dursun Fakı eyidür: 'Hân'ım! Sultan'dan izin gerekdür' dedi. Osman Gâzi eyidür: 'Bu şehri ben hod kendü kılıcım ile aldım. Burada sultanın ne dahli var kim andan izin alam. Ona sultanlık veren Allah bana dahi gazâyile hanlık verdi' dedi. 'Ver ger minneti şu sancağ ise ben hod dahı sancak götürüp kâfirler ile uğraşdım' der. 'Ve ger ol ben Âl-i Selçukvan der ise, ben hod Gök Alp oğlıyın derin. Ve ger bu vilâyete ben anlardan öndin geldüm der ise, Süleyman şâh dedem hod andan evvel geldi.' der. Ve ol kavım dahı râzı oldılar. Kadılığı ve hitâbeti Dursun Fakı'ya verdi. Cuma hutbesi evvel Karaca Hisar'da okundı. Bayram namâzın anda kıldılar."

Bundan da anlaşılacağı üzere, Osman Gâzi kendisinin hem sultanın izni, hem de halîfenin tasdiki ile hân olduğunu, bu sebeple ayrıca kadı ve imam tâyini için izin almağa hâcet bulunmadığını söylemek istemiştir. Bu arada kendi kavim ve kabîlesi arasında geçerli olan Oğuz uhuvvet ve telâkkîsine de temas etmiş; buna göre Kayılar'ın Kınıklar'dan, yâni Selçukoğulları'nın mensup bulundukları boydan daha kıdemli ve efdal olduklarını dile getirmiştir. Nitekim İlhanlı vezîri Reşîdeddîn'in yazdığı *Câmi'ü't-Tevârîh*'te bu husus kayıtlıdır. Bâzı müverrihler Âşık Paşa-zâde'deki bu ifadeden istiklâl mânâsını çıkarmışlar ve Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu bu târihe indirmişlerdir. Fakat hutbenin emîr nâmına okunuşu, umûmiyetle tam bir istiklâl olarak mütalâa edilmemiştir. Esasen Âşık Paşa-zade de bunu 699 H. târihinde vukû' bulmuş olarak göstermektedir. Ki, diğer müverrihlerce de devletin kuruluş târihidir.